

Bilaga 2: Övriga befolkningsgrupper i drängeregistren 1576

Drängepenningarna 1576 var den första skatt någonsin som drabbade samtliga legodrängar i riket.⁶⁷ Varje präst i riket ålades att skriva ett register över dem i församlingen som skulle betala skatten och sedan skicka denna längd till biskopen, som vidarebefordrade längderna till Stockholm.⁶⁸ Skatten uppbars sedan av fogdarna, vilka inlämnade penningar, räkenskaper och namnlängder över alla dem som betalt skatten.⁶⁹ Därför finns ibland två exemplar bevarade av drängeregistren: både prästens och fogdens. Av daterade längder framgår att skatten uppbars under perioden från hösten 1576 fram till och med hösten 1577.⁷⁰ Antagandet att skatten skulle ha uppburits vid två tillfällen (något som antyds av Forssell⁷¹) är felaktigt.

Skatten betalades inte bara av legodrängar utan också av ”alla andra som tjäna, både hos präster och bönder på landsbygden, desslikes hos borgare i städerna; item dagsverkskarlar, tröskare [...]; item de som städja sig till månads- eller veckolega, och annat sällskap, både gifta och ogifta, som icke stå bo och bohag för”, av alla slags hantverkare, av landsköpmän och birkarlar.⁷² I tabellerna nedan redovisas de ur dessa övriga befolkningsgrupper som nämns i drängeregistren 1576, där kategorin ”övriga” specificeras i tabellernas kommentarsfält. Olika typer av hantverkare (till exempel skomakare eller skinnare) särredovisas dock inte. För källhänvisningar, se uppgifter i motsvarande tabeller i bilaga 1 ovan. Landskapen redovisas i samma ordning som i föregående bilaga: först Svealand, därefter Götaland, Norrland och slutligen Finland. Uppgifter saknas helt från Åland och Tavastland.

---

⁶⁷ Riksregistraturet [RR] 17/8 1576, Riksarkivet. Den nedre åldersgränsen var 16 år.

⁶⁸ RR 25/9 1576 (till ärkebiskopen).

⁶⁹ RR 13/9 1576 (till fogdarna i Norrland); 14/9 1576 (till fogdar i Uppland); 18/9 1576 (till alla fogdar).

⁷⁰ Den tidigast daterade längden är från Öland 15/10 1576 (DR vol. 1), den senaste från Savolax 24/10 1577 (Äldre räkenskapssamlingen, vol. 6501, Riksarkivet, Helsingfors).

⁷¹ Forssell 1872 s. 77, 79.

⁷² RR 17/8 1576.

HÄRAD	SOCKEN/STAD	SÖNER	ÄMBETSMÄN	HUSMÄN	DAGKARLAR	KOMMENTARER
(TVETA)	Lekeryd		1	2		
	Svarttorp			4		
	Järsnäs		2	1		
	Forserum		2	6		
	Barkeryd		1	4		
	Nässjö		1	2		
	Öggestorp			2		
	Rogberga			2		
	Månsarp			1		
	Järstorp			1		
	Bankeryd			2		
	Ljungarum			1		
UPPVIDINGE	Älghult		1			
	Åseda			3		
	Sjösås gäll		1	3		
	Dädesjö		3	2		
	Nottebäck		1			
	Ekeberga			1		
	Algutsboda		3	14		
	Hälleberga		1			
N VEDBO	Säby socken		7	6		
	Linderås gäll		1			
	Vireda socken		3	2		
	Adelövs socken		4	5		
	Lommaryds socken			2		
VISTA	Gränna			1		
	Ölmstad		1	1		
	Skärstad		1	3		
VÄSTBO	Bolmsö	9				
	Reftele gäll			2		
	Femsjö			1		
	Källerstad		1			

HÄRAD	SOCKEN/STAD	SÖNER	ÄMBETSMÄN	HUSMÄN	DAGKARLAR	KOMMENTARER
(VÄSTBO)	Villstads gäll		2	2		Husmännen "innesbönder" "lemlästa, utgamla, hava intet till, bedja för Guds skull att inte behöva betala".
	Källeryds socken		1			
	Torskinge		1			
VÄSTRA	Hultsjö gäll		1			
	Hjälmseryds gäll		1			
	Vrigstad		1			
	Bringetofta fjärding		2			
	Sandsjö gäll		1			
	Fröderyds gäll		1			
ÖSTBO	Åker		2			
	Voxtorp		1			
	Tännö		1			
	Byarums gäll		1	1		
	Rydaholm			4		
	Gällarum			3		Husmännen "förlamade och barfattiga".
ÖSTRA	Näshults socken		1			
	Skirö socken			1		
	Karlstorps gäll			1		
	Korsberga socken		1			
	Lemnhults socken			1		
	Vetlanda socken		1	3		
	Alseda gäll			4		
STAD	Jönköpings stad		5		3	
STAD	Kalmar stad		7			
STAD	Växjö stad		2	4		
STAD	Mönsterås marknadsplats			7		SmH 1576:3

Öland

HÄRAD	SOCKEN	ÄMBETSMÄN	HUSMÄN	HUSKVINNOR	DAGKARLAR	KOMMENTARER
NORRA MOTET	Löt & Alböke	2	2	3		

HÄRAD	SOCKEN	ÄMBETSMÄN	HUSMÄN	HUSKVINNOR	DAGKARLAR	KOMMENTARER
<i>(NORRA MOTET)</i>	Böda		4		2	
	Högby & Källa	4	6			
	Persnäs & Föra	1		3		
	Räpplinge & Högsrum	2	5			
	Bredsättra		2			
	Gårdslösa		4			
	Köpings gäll	4	5			
	Runsten & Långlöt	2	10			
<i>SÖDRA MOTET</i>	Möckleby gäll	2	14			
	Glömminge gäll	1	7			
	Toroslunda gäll	1	7			
	Gräsgårds härad		3			
	Hulterstads härad	4	1			

Gästrikland

SOCKEN/STAD	SÖNER	ÄMBETSMÄN	HUSMÄN	KOMMENTARER
HEDESUNDA	43	4		
ÖSTERFÄRNEBO			1	
ÅRSUNDA	10			
TORSÄKER		3		
OCKELBO	37			
HAMRÄNGE	25			
HILLE		1	2	
GÄVLE STAD		3	1	

Hälsingland

SOCKEN	SÖNER	ÄMBETSMÄN	HUSMÄN	HUSKVINNOR	LANDSKÖPMÄN	KOMMENTARER
SEGERSTAD	7	1	1			
HANEBO	7	3	5			
BOLLNÄS	28	3	5	5	2	
ALFTA	21	5	20	5	2	

SOCKEN	SÖNER	ÄMBETSMÄN	HUSMÄN	HUSKVINNOR	LANDSKÖPMÄN	KOMMENTARER
ARBRÅ	5	4			2	
JÄRVSO	18		4	4	1	
LJUSDAL	36	3	5	9	3	
FÄRILA	7		1		2	
DELSBO	13	2	4	10	6	
BJURÅKER	7		3	3	1	
BERGSJÖ	3	2	3		1	
GNARP	6	3	8	3		
HARMÄNGER	4		4		1	
JÄTTENDAL	2		5			
ROGSTA	11	1				
TUNA	16	3	5		2	
IDENOR	3					
FORSA	8	5	11		4	
HÖG	3	1				
ENÄNGER	16	1	8			
NJUTÄNGER	8					
NORRALA	16	1	2			
TRÖNÖ	8	1				
SKOG	8			1		
SÖDERALA	28	4	1			
MO	7					
RENGSJÖ	4					

Medelpad

SOCKEN	SÖNER	ÄMBETSMÄN	HUSMÄN	HUSKVINNOR	KOMMENTARER
TORP & BORGSJÖ	11				
INDALS GÄLL	5		1		
TUNA GÄLL	8			1	
LJUSTORPS GÄLL	4				
SKÖNS GÄLL	18	2	1	3	"Husjänta"

SOCKEN	SÖNER	ÄMBETSMÄN	HUSMÄN	HUSKVINNOR	KOMMENTARER
SELÄNGERS GÄLL		2			
NJURUNDA	6		1	2	"Husjänta"

Ångermanland

SOCKEN	SÖNER	MÄGAR	ÄMBETSMÄN	HUSMÄN	LANDSKÖPMÄN	KOMMENTARER
NORDMALING	30	2			10	
GRUNDSUNDA	13				1	
ARNÄS	29	3	1		7	
SJÄLEVAD	52	6			27	
ANUNDSJÖ	7	2			2	
SIDENSJÖ	42				8	
NÄTRA	43	2	1		10	
NORDINGRÄ GÄLL	37					
NORA GÄLL	37	3	3	1	7	
SÄBRÄ GÄLL	55	2	1		1	
GUDMUNDRÄ & HÖGSJÖ	27	2	2		3	
TORSÄKERS GÄLL	14			2	2	
BOTEÅ GÄLL	15		2	4	7	
SOLLEFTEÅ, RESELE & RAMSELE GÄLL	30	2	1		5	

Västerbotten

SOCKEN	MÄGAR	HUSMÄN	KOMMENTARER
UMEÅ	1		
SKELLEFTEÅ		1	

Österbotten

SOCKEN	ÄMBETSMÄN	FÄBAGGAR	KOMMENTARER
MUSTASAARI	2		
KYRO & LAPPO KAPELLGÄLL		1	
PEDERSÖRE	2		

SOCKEN	ÄMBETSMÄN	FÄBAGGAR	KOMMENTARER
ILMOLA	1		
SALO	1		
PYHÄJOKI	1		

Satakunda

HÄRAD	SOCKEN	ÄMBETSMÄN	HUSMÄN	HUSKVINNOR	LANDSKÖPMÄN	FÄBAGGAR	KOMMENTARER
NEDRE	Euraäminne				14		
	Närpes				4		
ÖVRE	Tyrvis	4	12	2			
	Karkku	21	13	16		22	
	Tavastkyro	1	21	3		23	
	Birkkala		12	6		7	
	Ruovesi		52				
	Kangasala (med Orivesi)		20	3			
	Lempälä		2				
	Vesilax		1	2		3	Husmannen även beskattad för sin hustru.

Egentliga Finland

HÄRAD	SOCKEN/STAD	ÄMBETSMÄN	HUSMÄN	HUSKVINNOR	LANDSKÖPMÄN	VINTERLIGGARE	ÖVRIGA	KOMMENTARER
HALIKKO	S:t Märten	3	15					
	Pemar	3	11	6				
	Kimito		9		2			
	Bjärnä	1	6	4				
	Muurla län (=Uskela)	2	8	2				
	Halikko	1	9	4				
MASKU	Pöytis	3	20			1	1	En fäbagge
	Vårfrukyrko		15	5				
	Reso		2	1				
	Rimito		2	13		6		
	Korpo		6			31		

HÄRAD	SOCKEN/STAD	ÄMBETSMÄN	HUSMÄN	HUSKVINNOR	LANDSKÖPMÄN	VINTERLIGGARE	ÖVRIGA	KOMMENTARER
<i>(MASKU)</i>	Masku		4	8		4		
	Lemo		6	6		1		
	Nousis		10	5		4		
	Virmo		9	18		11		En husman dagkarl, en husman tröskare
	Virmo skogsbygd		9	11		12		
<i>PIIKKIS</i>	St:a Karin	2	1	1				
	Pargas	1	4	1				
	Nagu		1	3				
	Sagu	2	13	5				
	Piikkis	1	15					En husman skinnare
	Lundo		12	1				
<i>VEMO</i>	Vemo		16	17	1	8	3	Tre dagkarlar
	Tövsala		4	13		34		
	Nykyrka		11	7	1	11	1	En fåbagge
	Letala		9	8		23		
	Lappo		14	1	3	3	1	En fåbagge
STAD	Raumo		3	7				

Nyland

HÄRAD	SOCKEN/STAD	ÄMBETSMÄN	HUSMÄN	KOMMENTAR
<i>BORGÅ LÄN</i>	Borgå		6	
	Pernå		9	
	Helsinge		5	
<i>KYMMENEGÅRDS LÄN</i>	Vederlax		57	
	Vekkelax		133	
	Pyttis		16	
	Elimä fjärding		19	
<i>RASEBORGS LÄN</i>	Esbo	5	5	
	Lojo	1		
	Ingo	1		

Savolax

HÄRAD	SOCKEN	STADGEDRÄNGAR	ÄMBETSMÄN	HUSMÄN	KOMMENTARER
<i>LILLSAVO</i>	Tavinsalmi	5		64	
	Randasalmi	9	1	54	Ämbetsmannen smed
	Säminge	7	2	48	Ämbetsmännen smed, skräddare
<i>STORSAVO</i>	Jockas	14			Enligt längden "stadgedrängar", men i häradssummeringen "stadgedrängar och husmän".
	Pellosniemi	11			
	Visulax	10			

Karelen

HÄRAD	SOCKEN	ÄMBETSMÄN	HUSMÄN	KOMMENTARER
<i>JÄSKIS</i>	Jäskis	5	101	Ämbetsmännen smeder
	Ruokolax	3	58	Ämbetsmännen smeder
<i>LAPPVESI</i>	Lappvesi		48	
	Tajpale		23	
<i>STRANDA</i>	Viborg	7	73	Ämbetsmännen smeder
	Björkö		10	
	Säkkijärvi		42	
<i>ÄYRÄPÄÄ</i>	Mola		28	
	Kivinebb		20	
	Nykyrka		22	
<i>STAD</i>	Viborg		78	

Referenser

Otryckta källor – arkiv

Riksarkivet, Stockholm

Landskapshandlingar

Riksregistraturet [RR]

Strödda räkenskaper och handlingar t o m 1630: Drängeregister, vol. 1–2 [DR]

Älvsborgs lösen 1571 [ÄL]

Riksarkivet, Helsingfors

Äldre räkenskapssamlingen

Tryckta källor och litteratur

Almquist, Johan Axel (1911), *Konung Gustaf den förstes registratur 1556*, band 26, Stockholm.

Bergfalk, Pehr Erik (1893), Om utomordentliga penningehjälper till kronan under sekstonde århundradet och början af det sjuttonde, Uppsala.

Edvinsson, Rodney Benjamin (2015), “Recalculating Swedish pre-census demographic data: was there acceleration in early modern population growth?”, *Cliometrica*.

Ekström, V. & Bergman, Emanuel Vilhelm (1890), *Register öfver rådslag i konung Johan III:s tid*, Stockholm.

Enflo, Kerstin & Missiaia, Anna (2018), “Regional GDP estimates for Sweden, 1571–1850”, *Historical methods: a journal of quantitative and interdisciplinary history*.

Enflo, Kerstin & Missiaia, Anna (2020), “Between Malthus and the industrial take-off: regional inequality in Sweden, 1571–1850”, *The economic history review*.

Forssell, Hans (1872), Sverige 1571: försök till en administrativ-statistisk beskrifning öfver det egentliga Sverige, utan Finland och Estland, första häftet, Stockholm.

Forssell, Hans (1883), Sverige 1571: försök till en administrativ-statistisk beskrifning öfver det egentliga Sverige, utan Finland och Estland, andra häftet, Stockholm.

Hallenberg, Mats & Holm, Johan (2016), Man ur huse: hur krig, upplopp och förhandlingar påverkade svensk statsbildning under tidigmodern tid, Lund.

Heckscher, Eli F. (1935), Sveriges ekonomiska historia från Gustav Vasa, I:1, Stockholm

Hildebrand, Emil (1899), Svenska riksdagsakter jämte andra handlingar som höra till statsförfattningens historia 3:1 (1571–1592), Stockholm.

Hildebrand, Emil (1900), Svenska riksdagsakter jämte andra handlingar som höra till statsförfattningens historia 3:2 (1595–1596), Stockholm.

- Huss, E. G. (1899), "Några i statistiskt hänseende intressanta urkunder från midten af 1500-talet", *Statsvetenskaplig tidskrift*.
- Krantz, Olle (2017), *Swedish GDP 1300–1560: A tentative estimate*, Lund papers in economic history 152.
- Krantz, Olle (2019), "One and a half millennium of economic change in Sweden", preprint tillgänglig via Researchgate (nedladdad 2020-09-29).
- Palm, Lennart Andersson (2000), *Folkmängden i Sveriges socknar och kommuner 1571–1997: med särskild hänsyn till perioden 1571–1751*, Göteborg.
- Palm, Lennart Andersson (2013), *Sverige 1570: Åkerbruk, boskapsskötsel, befolkning*, Göteborg.
- Palm, Lennart Andersson (2016a), "Agriculture, economy and population size in Sweden in the early modern period", *Sci.Dan.H. 4.7. Food, population and health: global patterns and challenges*.
- Palm, Lennart Andersson (2016b), *Sweden's 17th century – a period of expansion or stagnation?*, Göteborg.
- Samling af instructioner för högre och lägre tjenstemän vid landt-regeringen i Sverige och Finnland: Föranstaltad af K. Samfundet för utgifvande af handskrifter rörande Skandinaviens historia (1852), Stockholm.
- Schön, Lennart & Krantz, Olle (2015), *New Swedish historical national accounts since the 16th century in constant and current prices*, Lund papers in economic history 140.
- Sundquist, Sigurd (1938), *Sveriges folkmängd på Gustaf II Adolfs tid: en demografisk studie*, Lund.
- Westling, Gustaf Oskar Fredrik (1883), *Hertig Karls furstendöme under åren 1568–1592*, Uppsala
- Åkerman, Sune (1990), "Ett ekosystem och dess förvandling: storfamilj och storhushåll vid övergången mellan medeltid och nyare tid i två norrländska älvdalar", i S. Åkerman & Kj. Lundholm (red.), *Älvdal i norr*, Umeå.

Tidigare publicerat i serien Agrarhistoria

Lundin, Per (2017). Lantbrukshögskolan och reformerna: Från utbildningsinstitut till modernt forskningsuniversitet. *Agrarhistoria 5*.

Larsson, Jesper (2016). History, students, and education: a survey about students' perspectives on history education at the Swedish University of Agricultural Sciences and implications for future teaching. *Agrarhistoria 4*.

Suneson, Karl-Henrik (2001). 1700-talets fårimporter: ett försök att bygga upp en inhemsk finullproduktion samt en kartläggning av fårimporternas effekter hos allmogen. *Agrarhistoria 3*.

Slotte, Håkan (1999). Lövtäkt i Sverige 1850-1950: metoder för täkt, torkning och utfodring med löv samt täktens påverkan på landskapet. *Agrarhistoria 2*.

Kardell, Örjan och Myrdal, Janken (1999). Jordbruket som system: arbetet och gården i ett historiskt perspektiv. *Agrarhistoria 1*.

Hur många människor levde i Sverige under 1570-talet? Trots årtiondets unika källor skiljer det en kvarts miljon människor mellan de två konkurrerande uppfattningar som idag dominerar forskningsläget. Den ena modellen, den ekonomiskhistoriska, bygger på vad som ansetts vara en ”rimlig” tillväxttakt i förindustriella samhällen. Den andra modellen, den historisk-demografiska, utgår istället från de bevarade källorna för att beräkna antalet människor. I denna skrift visas att en betydande del av skillnaden mellan de konkurrerande modellerna beror på att den senare kraftigt underskattat antalet unga män i befolkningen. Detta beror i sin tur på att sifferuppgifter som publicerades redan på 1870-talet har ärvts från historiker till historiker ända fram till idag. För att underlätta framtida beräkningar av folkmängden i 1500-talets Sverige undersöks i denna skrift på nytt alla kända källor, liksom tidigare okända uppgifter och alternativa källserier. Som bilagor ingår omfattande sammanställningar av antalet unga män i Sverige (och Finland), av alla dessa legodrängar, tröskare, fåbaggar och oxgossar som levde och arbetade i böndernas hushåll.

Martin Andersson disputerade i historia vid Södertörns högskola på avhandlingen *Migration i 1600-talets Sverige: Älvsborgs lösen 1613–1618* (2018). Andersson är verksam som postdoktor vid Avdelningen för agrarhistoria på SLU sedan 2019, där han forskar om legofolk – drängar och pigor – i medeltidens och 1500-talets Sverige.

